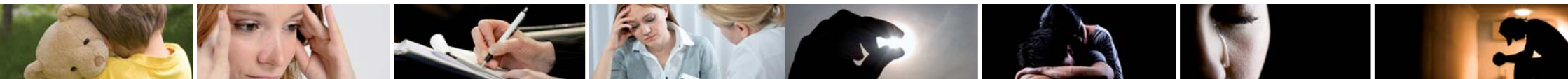

Guia d'ajuda als afectats per accidents de trànsit

Assessorament jurídic i psicosocial

Amb la col·laboració de:

www.stopaccidentes.org

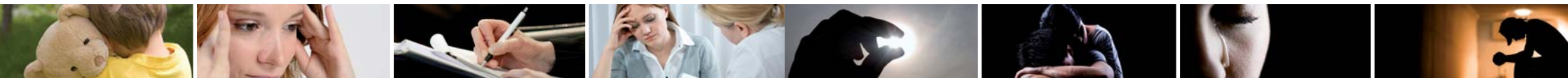

Associació SENSE ÀNIM DE LUCRE reconeguda d'UTILITAT PÚBLICA, d'àmbit nacional inscrita en el Registre d'Associacions de Ministeri de l'Interior amb data de 22 de Novembre de 2000 amb nº Nacional 167202 de la Secció 1ª.

N.I.F.: G62484480

sumari

Pròleg	04
Assessorament social	06
Assessorament psicològic amb adults	10
Assessorament psicològic amb adolescents	14
Assessorament psicològic amb nens	16
Preguntes i respostes	20
Assessorament jurídic	22
Preguntes i consells	34
Delegacions	35

Des de fa anys, la seguretat viària i la reducció de les xifres de persones mortes i ferides a les carreteres s'ha convertit en un objectiu prioritari per a la Generalitat i també per a la gran majoria de ciutadans i ciutadanes, que volen gaudir d'una mobilitat segura i sense riscos.

Però, malgrat el descens sostingut de l'accidentalitat i la mortalitat als carrers i carreteres del nostre país, aquesta xifra continua sent excessiva. Cal tenir sempre present que darrere de cada accident de trànsit hi ha una tragèdia, una vida perduda o esquinçada, que va més enllà de la mateixa víctima de l'accident, tot transmetent un gran dolor i patiment al seu entorn.

En aquest sentit, els esforços del Servei Català de Trànsit en la prevenció dels accidents no signifiquen que s'oblidi de les víctimes, ans ben al contrari, com ho demostra el suport a l'edició de la *Guia d'ajuda als afectats per accidents de trànsit* que teniu a les mans.

Aquesta Guia, que ha estat elaborada des de l'associació STOP Accidents, és fruit de l'experiència dels seus associats i personal tècnic, els quals plasmen el coneixement que han obtingut al llarg d'anys d'experiència amb l'objectiu d'ajudar i orientar, des d'una perspectiva interdisciplinària, els afectats d'un accident de trànsit, tant víctimes com familiars.

Des del Servei Català de Trànsit esperem que aquesta *Guia* sigui un instrument de gran utilitat per ajudar els afectats a dirigir les seves actuacions en uns moments tan complexos en què tot tipus de suport, però especialment el social i psicològic, resulta fonamental.

En darrer lloc, cal destacar que ens trobem davant d'un fenomen social de gran complexitat, que ha estat considerat per les Nacions Unides com un problema de salut pública de primer ordre. Per aquest motiu, amb el propòsit de lluitar contra aquesta xacra social, animo l'organització STOP Accidents i tots els afiliats i col·laboradors a seguir en aquesta línia de compromís contra la sinistralitat viària i de suport a les víctimes.

Joan Aregio i Navarro

Director del Servei Català de Trànsit

Primer de tot, vull donar les gràcies a totes les persones que han fet possible la publicació d'aquesta guia: el nostre Gabinet Jurídic, les nostres psicòlogues, els nostres socis amb els seus testimonis i, per descomptat, el Ministeri de Sanitat, el Servei Català de Trànsit, que han comprès la necessitat d'orientar en la mesura del possible les primeres passes que ha de seguir la família d'una víctima de trànsit.

Molt poc temps després de la mort del meu fill Jordi, atropellat per un conductor ebri, vaig començar a pensar a com ajudar les persones com jo: desesperades per la pèrdua del seu ésser més estimat, enmig d'un remolí de llàgrimes, de foscos pensaments, envoltades de persones que les volen consolar, però que no poden perquè no en saben. La realitat és una societat tremenda davant el dolor que t'envaeix i t'immobilitza.

A poc a poc, vaig anar trobant altres mares que, com jo, estaven patint de forma inenarrable. Ja no estàvem soles. Totes coincidíem que les nostres experiències, les nostres mancances, el nostre dolor podien ajudar altres famílies, i aquí va començar la nostra tasca per elaborar aquesta guia que avui oferim a totes les víctimes de la violència viària, afectats i familiars. Hi trobareu una assessoria i un suport des de l'àmbit social, psicològic i jurídic, i esperem que us orienti en el difícil camí de la vida.

Ana María Campo

Fundadora d'Stop Accidents

Quan passa un accident de trànsit, les persones implicades (primària o secundàriament) viuen una situació de bloqueig al qual segueix una desorganització psicològica, familiar, social i laboral. Aquesta desorganització canviarà la vida dels implicats, però hi ha un seguit de pautes que facilitaran la superació d'aquest desequilibri.

Primer de tot, quan té lloc un accident de trànsit, cal ajudar les víctimes i seguir les instruccions que donen els professionals que acudeixen al lloc dels fets. Si hem ajudat a socórrer les víctimes o

som protagonistes de l'accident i no ens trobem bé, hem de demanar l'ajuda que necessitem.

Posteriorment, hem de saber que hi ha un seguit de recursos als quals tenim dret, per exemple, a una assistència mèdica i psicològica adequada i professional. El treball d'aquests professionals dependrà de les necessitats de les víctimes (persones implicades directament en l'accident, familiars, voluntaris, etc.). Però, per això, haurem de traduir el que necessitem, demanar-ho. Per tant:

Haurà de donar-se una acció conjunta entre els implicats i els professionals per seguir endavant, respectant el ritme i els valors dels primers.

Per tant, en els primers moments posteriors a l'accident pot demanar al treballador social el següent:

NECESSITAT* + DEMANDA** = RECURS

* El que necessitem.

** El que demanem o determinen els professionals pertinents que es fan càrrec de l'accident.

- a** Avaluació dels possibles recursos que requereixen les persones afectades (p. ex.: transport, comunicació amb familiars, etc.).
- b** Coordinació amb els altres serveis que tradicionalment intervenen en les emergències (p. ex.: per recuperar objectes del cotxe ens hem de posar en contacte amb el cos policial que correspongui).
- c** Contenció amb els afectats, familiars i participants (cal escoltar-los i respectar-los).
- d** Localització de familiars i/o familiars de persones implicades en una situació d'emergència.
- e** Acompanyament d'afectats i familiars en el seu trasllat al domicili o a centres específics.
- f** Informació i assessorament a afectats i/o familiars (com donar males notícies).
- g** Recerca, localització i facilitació de recursos materials, alimentació, etc., tant per als afectats com per al personal que participa en la resolució de l'emergència.
- h** Informació als familiars i/o familiars del personal professional que intervé en l'emergència.

Posteriorment, després del primer xoc (l'accident), també tindrà el suport del treballador social en:

- 1** Derivació dels afectats a programes, serveis o recursos específics.
- 2** Avaluació de la intervenció en general i de la intervenció social en particular.
- 3** Assessorament de suport.
- 4** Elaboració d'informes socials per al que sigui necessari.

Pot trobar aquest treballador social als serveis públics i privats, per exemple, als hospitals, als centres d'atenció primària, als serveis d'atenció especialitzada i en altres institucions, associacions

o organitzacions no governamentals. El millor que pot fer és valorar els recursos que té i utilitzar-los en cas necessari. Observi el quadre i posi una creu allà on sàpiga que té suport:

SANITAT
Assistència mèdica
Assistència psicològica
Etc.

TREBALL
Assessorament legal (baixes laborals, p. ex.)
Pensions
Etc.

FAMÍLIA
Família més propera
Altres familiars
Etc.

SERVEIS SOCIALS
Assessorament social
Pensions
Residències

ALTRES
Educació (qui porta als fills al col·legi? p. ex.)
Assessorament jurídic
Etc.

Si s'ha deixat alguna marca i necessita ajuda, demani-la a les persones implicades. Demanar ajuda pot facilitar les coses en una situació tan difícil com és un accident de trànsit.

En les situacions concretes d'accident amb decés ens pot ajudar saber que haurem de donar els passos que a continuació esmentem:

- 1** Trucar o acostar-se a la funerària. Allà faciliten pressupostos: esquila, corones, tanatori, etc. i demanen les dades necessàries. Disposem, aproximadament, de 10 dies per pagar el servei complet (segons l'empresa). En pagar, donen tres còpies del certificat de defunció.
- 2** Contactar amb l'església, si escau, per fixar l'hora del funeral (els de la funerària intentaràn posar el lloc i l'hora a l'esquila).
- 3** Uns dies després del ritual (després de pagar la funerària i obtenir el certificat de defunció), s'ha de comprar en un estanc un "imprès d'últimes voluntats", que cal emplenar i enviar.
- 4** Demanar al Registre Civil del municipi corresponent:
  - Tres còpies del certificat de matrimoni, si escau, al municipi on es va celebrar.
  - Tres còpies del certificat de naixement del cònjuge i hereus al municipi on va néixer cadascun.
- 5** En arribar la resposta d'últimes voluntats (triga uns 15 dies, aproximadament), cal demanar informació a Hisenda regional respecte a l'impost de successions. En aquesta hisenda de la comunitat ens indicaran que comprem els models corresponents (661, etc.) i demanem els adhesius fiscals regionals que donen allà mateix.
- 6** Sol·licitar per petició privada (advocat/assessoria) o bé davant notari (és més car, però més recomanable, ja que és un testimoni públic) el repartiment de l'herència o els llegats.
- 7** Emplenar (també es pot fer per Internet) i lliurar els models d'Hisenda als seus taulells, amb totes les dades i còpies que demanen (probablement, el professional o l'assessoria ens facilitin l'emplenament de les dades). La llei ens dóna 6 mesos de termini des del succés per pagar aquest impost de successions.
- 8** A partir d'aquí la situació administrativa queda regularitzada. Qui desitgi, a continuació, escriure de nou els béns, ho haurà de fer davant notari.

Un accident de trànsit, siguin quines siguin les conseqüències, suposa, com a mínim, una amenaça per a la integritat física, de manera que, complint les característiques d'un esdeveniment traumàtic, sempre produirà un impacte psicològic inicial independentment que es produeixin lesions físiques. Les reaccions psicològiques normals com a resposta a una situació anormal no s'han de confondre amb símptomes de patologia posttraumàtica. Malgrat la seva normalitat, resulten molt estranyes i produeixen malestar intens i una

Un accident de trànsit suposa, com a mínim, una amenaça per la integritat física.

gran preocupació, tant a un mateix com als que ens envolten, i sovint es té la percepció que es pateix un trastorn psicològic greu.

Cal un assessorament professional que aclareixi i proposi mecanismes per resoldre-les eficaçment.

Abans de recórrer a l'automedicació, és fonamental consultar un especialista, ja que en aquesta etapa és freqüent fer un mal ús de fàrmacs, així com continuar-ne prenent després (per exemple: davant nombroses reaccions posttraumàtiques, cert tipus d'ansiolítics de la família de les benzodiazepines, com Diazepam o Trankimazin, estan contraindicats).

Les reaccions psicològiques agudes s'experimenten durant o immediatament després de l'accident, i tendeixen a resoldre's progressivament en els sis primers mesos. Si no desapareixen cal consultar, com més aviat millor, un especialista en aquest tipus de trastorns.

Les reaccions psicològiques agudes s'experimenten durant o immediatament després de l'accident.

Tot seguit us indiquem les reaccions agudes més freqüents i esperables:

- 1 Sensació subjectiva d'embotiment:** desinterès o dificultat per reaccionar emotivament, fins i tot amb els nostres éssers estimats (p. ex., sentir que els estimo menys i/o que no reaccio davant les seves mostres d'afecte).
- 2 Reducció del coneixement de l'entorn:** estar atordit, confós, desorientat, no sentir-se adaptat enlloc.
- 3 Desrealització:** sentir i percebre la realitat coneguda com si de sobte fos diferent, sons diferents, tot més lent, com si es veiessin les coses a través d'un filtre.
- 4 Despersonalització:** sentir i percebre el propi cos i la pròpia identitat com si no els reconegués. Tant la desrealització com la despersonalització són fenòmens que poden espantar i semblar que "ens estiguem tornant bojos" i que van més enllà d'un simple atordiment. Poden durar segons, minuts o, com a molt, algun dia. Si són més duradors, caldrà consultar un especialista.
- 5 Amnèsia dissociativa:** incapacitat per recordar alguns moments o aspectes del succés.
- 6 Reexperimentació:** imatges, pensaments que ens assalten, que no podem evitar i que poden aparèixer en qualsevol moment. Van acompanyats d'una emoció molt intensa, "com si estigués vivint-ho de nou". Poden aparèixer sense detonant aparent o bé davant l'exposició d'objectes o situacions que recorden el que ha succeït.
- 7 Evitació d'estímul** que recorden el succés (pensaments, converses, activitats, llocs, persones...).
- 8 Síntomes acusats d'ansietat:** dificultats per iniciar o mantenir el son (sensació de no haver descansat), irritabilitat, canvis d'humor, pèrdua de concentració i memòria, hipervigilància i reaccions d'ensurt exagerades, augment o pèrdua de la gana (sobretot de certs aliments), cefalees, dolors tensionals, etc.

Tornem a recordar que són reaccions normals i que tendeixen a desaparèixer progressivament. Per ajudar que evolucionin positivament, és important no evitar parlar del tema. Continuen les imatges que, de sobte, ens vénen a la ment, seguim pensant en això encara que ens causi dolor. Intentem arribar a conclusions que ens ajudin. És inútil preguntar-nos contínuament pel que mai no sabrem. Oblidar no és possible. Hem d'arribar a poder recordar sense tant dolor. No evitem fer coses, activem-nos de nou, recuperem aquelles aficions que, en algun moment, ens van agradar. Tornar a la feina amb què ens identifiquem ens ajuda a sentir la nostra normalitat, qui som. Relacionem-nos amb persones que hagin viscut el mateix. Expressar no vol dir només parlar. Podem expressar escrivint, pintant. És important entendre que no podem resoldre-ho tot de cop. Planifiquem accions. Una cosa a cada moment. Establim prioritats. Busquem ajuda, si és necessari.

En alguns casos, i després d'un període de normalitat psicològica aparent (la negació pròpia de la primera fase del dol, que coincideix amb la recuperació física o la pròpia de familiars que "han d'estar més forts que mai"...), poden aparèixer trastorns posttraumàtics que s'inicien més tard.

En aquest cas, ja es consideren patològics i no reaccions normals.

La intensitat, la gravetat, la durada i/o la proximitat de l'accident i les seves conseqüències són elements importants a l'hora de presentar un trastorn posttraumàtic posterior. Els trets de personalitat i els trastorns mentals preexistents poden així mateix influir en l'aparició d'aquests trastorns. Si les reaccions inicials no desapareixen i no es proporciona el tractament adequat, aquests trastorns tendeixen a degenerar i a fer-se crònics, ja que el pas del temps per ell mateix no els resol.

En cas d'hospitalització, les seqüeles psicològiques poden aparèixer després d'un cert grau de recuperació física. Els períodes d'ingrés hospitalari constitueixen una discontinuïtat forçosa en la nostra vida tant personal com social i laboral, per la qual cosa és convenient en algun moment començar a pensar en com ens adaptarem a la nova situació, atenent a la presència de seqüeles físiques i a la repercussió que tindran en el futur. Adaptar-nos a la realitat buscant alternatives, i no bloquejats en no acceptar els canvis, constitueix un signe d'un estat psicològic saludable.

És convenient disposar d'una ajuda psicosocial per poder dur a terme, eficaçment i com més aviat millor, la readaptació.

Si en el succés ha mort un ésser estimat, hem de ser conscients que, possiblement, no estem capacitats psicològicament per prendre certes decisions. El més adequat és recórrer a professionals que ens puguin assessorar i ajudar en els tràmits immediats i futurs. Les primeres reaccions poden ser de negació del que ha passat, d'encallament, de confusió i d'una certa anestèsia emocional. El plor, la hiperactivitat, l'aïllament i les expressions de ràbia i impotència són comportaments legítims i no símptomes de trastorn psicològic.

També és normal passar una fase de normalitat aparent, com si "no hagués passat res"; pot alternar amb moments de gran abatiment i reaccions agudes de dolor com les que hem indicat abans.

L'elaboració del dol no és un procés lineal de millora contínua. Emocionalment, pot semblar que en algun moment retrocedim. Cal parlar del que ha passat, així com de la persona que hem perdut. Evitar converses o situacions no contribueix més que a dificultar la nostra recuperació.

Elaborar el dol no vol dir oblidar. Significa aprendre a viure sense la presència física de la persona i seguir estimant-la malgrat la seva absència.

Cal parlar del que ha passat, així com de la persona que hem perdut. Evitar converses o situacions no contribueix més que a dificultar la nostra recuperació.

Hi ha professionals especialitzats i persones amb experiència que poden ajudar-nos a aconseguir-ho. Ens entenen i saben com ens sentim. És molt important que sospesem la seva ajuda. No hem de passar sols per un procés tan difícil i dolorós. Si el dol no es resol eficaçment, porta sovint a trastorns depressius que requereixen, fins i tot, tractament psiquiàtric prolongat. Podem prevenir aquests trastorns.

L'activitat i la no-evitació, intentant normalitzar la nostra forma de vida en la mesura que sigui possible, com més aviat millor, és la clau per a l'afrontament. No només un mateix, també les persones que ens envolten se'n beneficiaran. L'activitat és un dels millors recursos.

Després d'un fet traumàtic, les reaccions de les persones són diferents segons l'edat.

Els adolescents es troben en una etapa complicada de la seva evolució. Afegir-hi un impacte emocional com pot ser patir un accident de trànsit, ser-ne els causants, o que familiars o amics quedin ferits o morin, trenca un equilibri que en aquesta etapa està en canvis constants.

Després d'un fet traumàtic, les reaccions de les persones són diferents segons l'edat. De la mateixa manera que amb els nens, amb els adolescents s'hauria de procedir explicant-los les reaccions possibles, observant, deixant que s'expressin, i no mentint. Cal ajudar-los a posar nom a allò que senten, però les manifestacions més visibles poden variar: ira, irritabilitat, comportament asocial, hermetisme, baix rendiment acadèmic, etc.

Cal assenyalar també que poden tenir sentiments de culpa relacionats amb la síndrome del supervivent ("hauria d'haver mort jo") o bé sentir que el germà que va morir es magnifica, de manera que se sent relegat del nucli familiar, intenta estar sempre a l'altura de les circumstàncies o bé suplir la persona que ja no hi és ("hauríeu preferit que morís jo").

Els trets propis de l'adolescència no s'han de confondre amb la simptomatologia apareguda arran de l'accident. No hem d'oblidar que un dels trets més característics d'aquesta edat

és l'omnipotència, pensar que "a mi no em passarà...". Quan, per desgràcia, veuen que "sí que passa", s'han d'enfrontar a una infinitat de pensaments, a l'abandonament de creences, a la presa de consciència davant l'evidència de la seva vulnerabilitat i a una futura superació de la pressió del grup. Així, si abans l'adolescent era capaç de pujar a un cotxe amb un conductor sota els efectes de l'alcohol, ara s'hi resistirà més,

però el grup "mana". És un bon moment per potenciar i ensenyar a resistir la pressió del grup. L'activitat acadèmica es pot veure alterada. Caldrà partir de l'expedient habitual de l'alumne, si era brillant, mediocre o dolent. En els dos primers casos, qualsevol canvi significatiu ens donarà pistes sobre el seu estat d'ànim i el procés del trauma, ja que no sempre serà fàcil saber què està passant.

Així com en el cas dels nens els pares els poden portar a un professional quan ho consideren necessari, encara que l'adolescent sigui menor d'edat, és convenient que hi hagi una demanda d'ajuda per part seva. Si l'hi oferim, és possible que la rebutgi, però podem explicar-li que hi ha persones que entenen el que li passa o que el poden ajudar a prevenir futurs problemes.

Després d'un fet traumàtic, els adults poden reaccionar amb conductes addictives (alcohol, drogues...). Per tant, en l'edat preadolescent i adolescent caldrà tenir especial cura a prevenir l'inici o l'increment si n'hi havia de possibles conductes addictives. Si s'observen, és convenient consultar un professional.

L'adolescència és l'etapa de les primeres trobades amb el sexe contrari, dels primers èxits i fracassos sentimentals; en aquesta edat, la imatge del propi cos cobra una importància extraordinària. Per tant, cal tenir especial cura si l'adolescent ha resultat ferit, ja que de vegades, i al costat de diversos aspectes afegits, els accidents poden ser factors precipitants de trastorns de la conducta alimentària (anorèxia, bulímia, dismorfofòbia), de la mateixa manera que un dol no tancat és també un dels factors precipitants.

Finalment, un altre camp d'observació és el del grup de referència de l'adolescent: continua sortint o per contra s'aïlla a casa? Diu que no surt perquè ha d'estudiar o bé ho està evitant? En qualsevol cas, la millor prevenció és atendre les seves demandes, ajudar-lo a demanar ajuda; de vegades, "el temps només no ho cura tot", cal acudir a un professional i intentar detectar qualsevol comportament que ens cridi l'atenció, sense confondre'l amb el propi de l'etapa evolutiva.

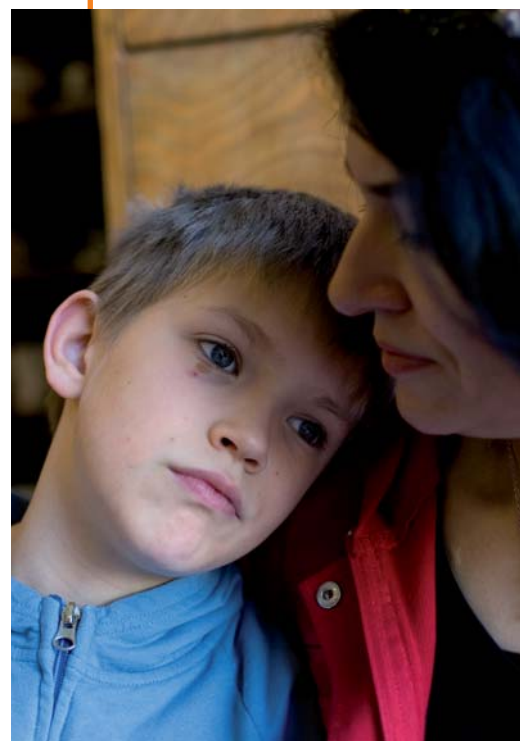
És convenient que hi hagi una demanda d'ajuda per part de l'adolescent. Si l'hi oferim, és possible que la rebutgi, però podem explicar-li que hi ha persones que entenen el que li passa o que el poden ajudar a prevenir futurs problemes.

- 1** Respondre als seus sentiments, animar a parlar de les seves pors, sentir-lo proper per expressar els nostres propis sentiments.
- 2** Les respostes a les seves pors han de ser directes, simples. El nen pot acceptar explicacions quan confia en l'adult.
- 3** Jugar molt amb ell. Els nens comuniquen els seus sentiments més profunds mitjançant el joc i les accions.

- 4** Durant les primeres setmanes després de la mort, la persona que el cuida s'ha de prendre temps per seure i jugar amb ell evitant guiar el seu joc. No l'hem de criticar mai per la forma en què expressa els seus sentiments.
- 5** Deixar-lo participar del dolor familiar, de la ràbia, però evitant que vegi l'enfonsament d'aquells en què es recolza.
- 6** Ajudar a comprendre que la mort, per ella mateixa, no fa mal; que la seva tristesa es deu a l'absència de la persona estimada.
- 7** Cap als set anys d'edat, els podem permetre assistir als funerals, sense cap obligació de fer-ho. Això els ajudarà a entendre la realitat de la mort. És convenient explicar amb antelació en què consisteix el funeral i dir-los que poden abandonar el lloc quan vulguin, si així ho desitgen.
- 8** Entendre i acceptar els comportaments que ens poden semblar "fora de lloc". Riure's de coses que no són divertides pot ser una forma d'assumir els sentiments que l'envaeixen.
- 9** Permetre'l participar o acompanyar-nos en els esdeveniments commemoratius.

- 10** No ens espantem de les seves llàgrimes: per a un nen plorar és natural.
- 11** Parlar de la mort quan ell vol fer-ho. Donar-li respostes honestes i adequades a les seves preguntes. No explicar coses que no ha preguntat.
- 12** Evitar dir-li coses com "el pare se n'ha anat per molt de temps": podria interpretar-se com un abandonament.
- 13** El nen pot no comprendre arguments com "la mare és al cel", ja que ell sap que és al cementiri. Parlar-li de l'ànima si ell ho desitja.
- 14** "És la voluntat de Déu" pot donar lloc a un sentiment de ràbia contra Déu. Dir-li, en tot cas, que una persona irresponsable és la que ha causat la mort.

- 15** Dir simplement que "l'avi ha mort perquè estava malalt" és una explicació insuficient. Pot pensar que totes les malalties causen la mort.
- 16** Evitar dir "morir és com dormir": podria tenir por de morir mentre dorm.
- 17** No aïllar-lo de la realitat que passa al seu voltant enviant-lo a viure amb altres persones durant el període més dolorós i els dies següents. Ha de viure l'experiència del dol i hem d'ajudar-lo a sortir-ne junts.

Qualsevol experiència traumàtica suposa un desequilibri sobtat del dia a dia. Les reaccions físiques, emocionals i psicològiques que es consideren normals, tant en nens i nenes com en adolescents i adults, després d'haver vist, escoltat o sentit l'explicació dels fets succeïts, dolorosos i traumàtics, poden durar hores, dies o setmanes i són, entre d'altres:

- Angoixa
- Mareig
- Fred / calor
- Hiperactivitat
- Insomni i trastorns del son, malsons, por d'anar a dormir
- Despertar a mitja nit, sensació de no haver descansat del tot després d'haver dormit 8 hores
- Tornar a mullar el llit
- Inapetència, pèrdua de gana o menjar en excés, sobretot dolços
- Formigueig
- Mals de cap i tensionals (esquena, cervicals)
- Nus a l'estómac i a la gola
- Petites pèrdues de memòria
- Pèrdua de concentració
- Desorientació durant el dia
- Canvis d'humor
- Emocions variables i/o incontrolades (plors, confusió, embotiment, irritabilitat...)
- Pèrdua del sentit de l'humor i d'interès per les coses agradables
- Dificultat a rebre o demostrar afecte
- Reaccions exagerades. Sobresalts
- Flashbacks: aparició sobtada d'imatges, com fotografies mentals dels fets, que fan reviure la situació com si tornés a passar de veritat
- Percepció contínua de perill
- Sentiments de culpa
- Plantejar constantment per què?
- Por a quedar-se sol
- Tendència a evitar situacions i/o llocs relacionats amb els fets
- Tendència a evitar parlar i pensar en el que ha passat

A continuació, els plantejem una relació de possibles situacions en què es poden trobar els primers dies, i algunes pautes i recomanacions a seguir, sempre dins de l'estil educatiu de cada casa i família.

Per què ho ha fet, per què conduïa malament?

Algunes vegades, les persones tenim reaccions inesperades. Potser no pensem en les conseqüències d'allò que fem o simplement pensem que és la millor manera d'actuar i ens equivoquem. Hem de pensar sobre "el que ha passat", encara que no ho entenguem mai. Quan actuem per impuls, no pensem que ens farem mal, simplement ho fem i punt. Tampoc pensem que els altres patiran.

Què li passarà?

És important que informem de l'evolució. Si la persona accidentada està hospitalitzada, quan ens preguntem, l'hem d'informar de coses reals. Si no ho sabem, no ho sabem, i quan ens n'assabentem, l'hi hem de fer saber.

Per què plores? (Si veuen plorar els adults)

Perquè estic trist pel que ha passat... (és bo que ens vegin plorar i expressar els nostres sentiments sense dramatitzar; veuran que som "normals" i això també els ajudarà a normalitzar els seus propis sentiments), però que al mateix temps començo a fer "vida normal" quan acabo de plorar. També és bo que vegin que els adults tenen formes diferents d'expressar pena o dolor i que al mateix temps poden explicar, amb naturalitat, allò que senten.

Què fer si el nen diu que té por i no vol anar a dormir?

Durant uns dies, segurament estareu més propers del que és habitual amb els vostres fills, fins i tot perquè així ho necessiteu, i això ajudarà que recobrin la confiança i la seguretat. Tot i això, les situacions s'hauran d'anar normalitzant, "recuperant el terreny perdut". Per tant, allò que ja ens va servir quan eren més petits per aconseguir que dormissin sols, sense deixar que vinguessin al nostre llit o nosaltres al seu, són els recursos que serà bo recuperar.

Per a aquells que ho hagin oblidat, fem un petit recordatori:

- 1 Acompanyeu el nen a dormir, amb el llum encès.
- 2 Parleu dels fets divertits del dia, expliqueu contes i marxeu abans que s'adormi, després d'apagar el llum.
- 3 Si us reclamen, aneu-los a veure però sense entrar a l'habitació, perquè no se sentin desatesos, i trigueu cada vegada una mica més a tornar, si és que us tornen a cridar.
- 4 Qualsevol canvi en allò que era habitual, com ara deixar un llum encès, no ajudarà, ja que l'estaríem acostumant a dormir amb aquest nou element.
- 5 Recordeu: el nen que sempre havia dormit sense cap ajuda exterior (llum, porta oberta...) ha de ser capaç de dormir com sempre ho ha fet. Li hem de transmetre que "sabem que és capaç".
- 6 Quan tingui malsons: La temàtica del malson pot ser l'accident o qualsevol cosa que li faci por. Hem de convidar-lo que l'expliqui, que s'imagini com acabarà la història perquè ja sap tot el que ha anat passant des de l'accident. Els somnis es poden acabar desperts. En la majoria de nens, aquests somnis aniran desapareixent i tenen la seva funció dins del sistema nerviós. Tot i això, si es detecta que perduren en el temps o que el contingut és molt intens, seria bo consultar un especialista.
- 7 Demana més atenció? Ara la necessita, però donar més afecte no vol dir permetre que "s'aprofiti" de la situació. Ha de rebre el nostre afecte, però les normes habituals de la casa s'han d'anar normalitzant. No hem de tenir por de renyar quan sempre ho hem fet, ni hem de sobreprotegir-lo en excés. Penseu que podeu transmetre-li la vostra angoixa i la vostra por sense adonar-vos-en.

ASSESSORAMENT LEGAL SI VOSTÈ O UN FAMILIAR ÉS VÍCTIMA D'UN ACCIDENT DE TRÀNSIT

Accident de circulació amb resultat de lesions o mort: si vostè o algun familiar acaba de ser víctima d'un accident, tot i que es trobi sota els efectes del dolor i de la incertesa quant a la legislació actual, si vol que li reconeguin els seus drets, penals i civils, haurà de dur a terme certs tràmits que facilitaran el futur procés de reclamació.

La informació que s'exposa a continuació es refereix únicament als accidents en què han resultat persones ferides o mortes.

En tot accident amb lesions, les forces encarregades de la vigilància del trànsit tenen l'obligació de fer un atestat.

ÉS MOLT IMPORTANT QUE L'AUTORITAT COMPETENT EN MATÈRIA DE TRÀNSIT FACI UN ATESTAT

En tot accident amb lesions, les forces encarregades de la vigilància del trànsit (Mossos d'Esquadra, Agrupació de Trànsit de la Guàrdia Civil, Ertzaintza o policia local) tenen l'obligació de fer un atestat.

A les vies interurbanes, els encarregats de fer-lo són la Guàrdia Civil de Trànsit, els Mossos d'Esquadra (a Catalunya) i l'Ertzaintza (al País Basc).

A les vies urbanes, la responsable de la confecció de l'atestat és la policia local o policia municipal que sigui competent en el lloc dels fets.

Si vostè és al lloc de l'accident i està en condicions de fer-ho, després d'haver avisat immediatament els serveis d'emergència, li aconsellem:

1 Tenir cura que s'avisí l'autoritat competent responsable de la confecció de l'atestat perquè l'elabori.

2 Prendre les dades dels testimonis presencials i demanar-los que esperin fins a l'arribada de l'autoritat perquè puguin declarar.

3 Si és possible, fer fotografies de la posició dels vehicles, dels danys o de qualsevol altra dada que pugui ser d'utilitat per a la reconstrucció de l'accident, però garantint, en tot moment, la seguretat i sense generar cap risc.

4 A notar totes les dades dels vehicles implicats (matrícules, propietari, model i marca, etc.), les dades dels conductors i les persones afectades (nom, DNI, domicili, telèfon, etc.) i les de l'entitat asseguradora de cada vehicle (nom de l'entitat, número de la pòlissa, data d'efecte i venciment, nom de la persona assegurada, etc.).

5 Anotar també totes les proves que puguin ser d'utilitat per reconstruir l'accident: empremtes de frenada, fragments, funcionament dels llums, obstacles a la visibilitat, senyalització existent a la zona, hora, etc.

INFORMES MÈDICS

Davant qualsevol dolor o molèstia és molt important anar al centre hospitalari més proper per rebre assistència sanitària i que les lesions siguin diagnosticades adequadament.

Tota persona lesionada té dret que el centre hospitalari on la visitin li lliuri l'informe mèdic d'urgències. Si està hospitalitzada, en el moment de l'alta li han donar l'informe d'alta en què ha de constar el diagnòstic de les lesions, el tractament rebut i el període d'hospitalització.

Si posteriorment segueix tractament ambulatori, té dret que en el moment de l'alta li lliurin un informe mèdic en què es detalli el tractament rebut i la situació del pacient en finalitzar aquest tractament (amb el detall de seqüeles o limitacions).

Tots aquests informes són importants per poder acreditar les lesions que ha sofert i reclamar els seus drets.

També ha de saber que, amb la legislació sanitària actual, tot pacient té dret a obtenir una còpia de la seva història clínica.

Tota persona lesionada té dret que el centre hospitalari on la visitin li lliuri l'informe mèdic d'urgències.

La declaració d'accident, segons sigui la seva entitat asseguradora, es pot fer per telèfon, per fax o per correu electrònic.

DECLARACIÓ D'ACCIDENT A LA COMPANYIA D'ASSEGURANCES

Haurà de presentar el comunicat d'accident corresponent a la seva companyia d'assegurances al més aviat possible (el termini legal és de 7 dies, encara que es pot presentar amb posterioritat, si hi ha una causa que ho justifiqui).

La declaració d'accident, segons sigui la seva entitat asseguradora, es pot fer per telèfon, per fax o per correu electrònic, i també la pot fer qualsevol persona del seu entorn, però és fonamental que obtingui algun comprovant o justificant segons el qual ha presentat la declaració d'accident.

Cal que en la declaració d'accident relati la seva versió del sinistre i que hi inclogui les dades del lloc de l'accident, l'hora i la data, els vehicles que hi han intervingut, la situació dels ferits i qualsevol altre element conegut en aquell moment.

Les despeses assistencials han de ser abonades per l'Entitat d'Assegurances i existeixen uns Convenis d'Assistència Sanitària perquè les víctimes no hagin d'avançar aquestes despeses i si l'assistència és en un Centre Privat, haurà de demanar la factura per poder-la reclamar al responsable de l'accident.

OBTENCIÓ DE L'ATESTAT

Actualment, l'autoritat que intervé en l'accident sol trigar unes setmanes a concloure la confecció de l'atestat, pel fet que ha de prendre declaració als testimonis i als ferits, elaborar el croquis corresponent i emetre l'informe tècnic.

Transcorregut aquest període, es pot demanar l'atestat per conèixer-ne el contingut i determinar les actuacions que s'han de seguir. En algunes policies locals o municipals, per aconseguir una còpia d'aquest informe cal pagar unes taxes, mentre que en altres cossos policials (Mossos d'Esquadra, Guàrdia Civil, etc.) es pot obtenir sense pagar res.

Quan en l'accident s'han produït lesions greus o mort o la mateixa autoritat que hi ha intervingut qualifica inicialment els fets de presumpte delictes contra la seguretat del trànsit (per alcoholèmia, drogues o conducció temerària), l'atestat es remet directament al jutjat de guàrdia del lloc dels fets (jutjat d'instrucció). Aleshores, per poder obtenir una còpia de l'atestat, s'han de demanar les actuacions judicials que l'han incoat. En aquest cas, cal que actuï un advocat especialista en accidents de trànsit per poder fer aquests tràmits i obtenir una còpia de l'atestat.

Obtenir una còpia de l'atestat li serà d'utilitat si vol presentar una reclamació prèvia a la companyia d'assegurances contrària, però també per conèixer quina és l'opinió tècnica de l'autoritat que va confeccionar l'atestat i decidir si s'ha d'encarregar la reconstrucció de l'accident a un enginyer especialitzat en reconstrucció d'accidents.

TERMINIS PER PODER FORMULAR LA DENÚNCIA

Tota víctima d'un accident de trànsit té dret a presentar una denúncia en el **termini màxim de 6 mesos des de la data de l'accident**.

Els accidents de circulació amb resultat de mort o lesions poden donar lloc, en funció de les seves circumstàncies, a diferents procediments penals. De vegades, el procés s'inicia d'ofici. En el cas que l'accident sigui qualificat de delictes contra la seguretat del trànsit, sempre és molt important que, dins del termini de 6 mesos, la persona lesionada o els seus representants legals, si és menor d'edat, o qualsevol altre perjudicat formulin la denúncia per evitar problemes jurídics futurs.

Si el jutjat obre unes diligències prèvies, la persona perjudicada o víctima ha de comparèixer amb un advocat i un procurador.

Si el jutjat obre unes diligències prèvies per un presumpte delictes, és molt important que la persona perjudicada o la víctima comparegui amb un advocat i un procurador i es constitueixi com a acusació particular per reclamar els seus drets i exercir les accions penals i civils contra el responsable de l'accident i la seva entitat d'assegurances.

LA RESPONSABILITAT CIVIL I LA INDEMNITZACIÓ PER LESIONS O PER MORT

Si ha patit danys corporals, la pèrdua d'un ésser estimat, un perjudici moral, despeses d'assistència mèdica, una pèrdua d'ingressos, danys en el vehicle o altres danys materials, etc., i si vostè no és el responsable de l'accident,

té dret a reclamar i a percebre una indemnització. Per això, quan es formula una denúncia, s'hi ha d'incloure la reclamació de les lesions o els perjudicis soferts.

Podrà presentar la reclamació a l'entitat asseguradora del responsable de l'accident de forma amistosa, per dies de lesions amb o sense impediment per a les seves ocupacions habituals, per seqüeles, per despeses mèdiques i per qualsevol altre tipus de despesa o perjudici que hagi sofert. Conservi acuradament tots els informes mèdics (certificat inicial, informe de l'operació, l'ingrés hospitalari, etc.) i totes les factures que l'accident li hagi ocasionat (telèfon, despeses de transport per anar a l'hospital o al fisioterapeuta, roba danyada, etc.), ja que serviran

per justificar la sol·licitud d'indemnització. Al formular la denúncia haurà de determinar la persona responsable de l'accident i les dades del vehicle i de l'Entitat d'Assegurances.

En aquests casos, és convenient ser assistit per un advocat especialitzat en accidents de trànsit, previ acord pel que fa als honoraris que meriti la seva gestió.

Si l'autor de l'accident va fugir i hi ha proves suficients de la seva existència, la responsabilitat civil i el pagament d'indemnització consegüent anirà a càrrec del Consorci de Compensació d'Assegurances (organisme dependent del Ministeri d'Hisenda a través de la Direcció General d'Assegurances), que també cobreix els accidents produïts per vehicles sense assegurança. En aquest cas, és aquest organisme qui ha d'atendre les indemnitzacions de les persones perjudicades.

Quan es formula una denúncia s'hi ha d'incloure la reclamació de les lesions o els perjudicis soferts.

DANYS CORPORALS

Hem de recomanar que en determinats accidents i quan les lesions són d'especial rellevància s'acudeixi a un expert independent, pèrit metge especialitzat en valoració del dany corporal, que l'ajudarà a confeccionar un informe mèdic més complet i amb una valoració adequada de les seves lesions i seqüeles.

En aquests casos, l'informe emès per aquest professional serà de gran ajuda per al metge forense (metge del jutjat) encarregat d'avaluar la seva situació mèdica per encàrrec del jutjat que instrueix les diligències judicials.

En el moment del reconeixement medicoforense, pot fer-se acompanyar pel metge, per l'advocat, en cas de necessitat, o per familiars. Li poden ser de gran ajuda per establir la llista dels perjudicis soferts, relatar els períodes d'hospitalització, explicar els dies que ha estat impedit per a les seves ocupacions i les seqüeles i limitacions que li han quedat.

La indemnització resultant per lesions depèn de l'informe que emeti el metge forense, és a dir, del seu estat de salut en el moment en què es consideri que no hi ha millora possible. Si no està conforme amb el dictamen del metge forense pot demanar una revisió a la Clínica Medicoforense, a fi que un especialista l'examini novament.

En el moment del reconeixement medicoforense, per fer-se acompanyar pel metge, per l'advocat en cas de necessitat, o per familiars.

Amb l'informe del metge forense pot iniciar la reclamació amistosa davant la companyia contrària a fi de fixar la indemnització.

Una vegada obtingut l'informe del metge forense, es pot iniciar la reclamació amistosa davant la companyia contrària a fi de fixar la indemnització corresponent que resulti i, en cas que no s'arribi a una transacció, exercir la reclamació per la via judicial.

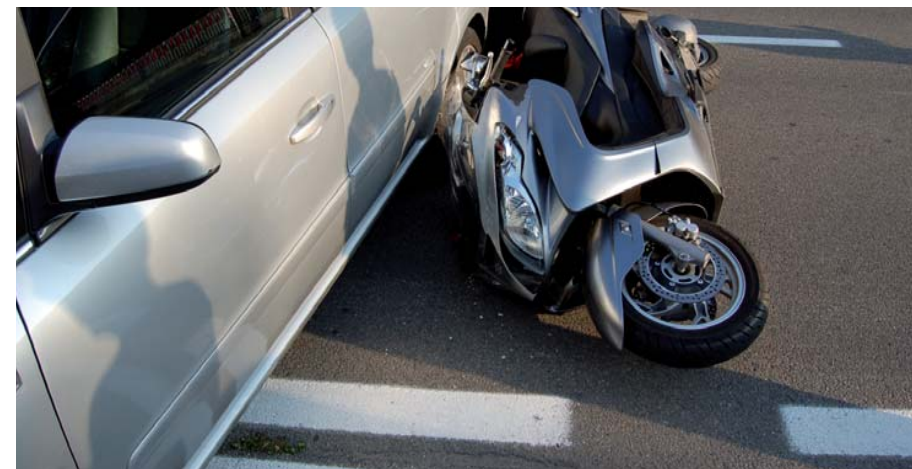
És molt important que vostè sàpiga que, encara que arribi a un acord en la indemnització amb l'entitat d'assegurances contrària, té dret a

mantenir l'exercici de l'acció penal perquè imposin al conductor responsable de l'accident una condemna per haver-lo causat (presó, multa o privació del permís de conduir, segons siguin les circumstàncies del sinistre).

DANYS MATERIALS

Per a la reclamació dels danys materials és molt important aportar la factura i el rebut de la reparació del seu vehicle i dels objectes que s'hagin deteriorat en l'accident (casc, roba, etc.).

Si el seu vehicle és declarat sinistre total, ha de reclamar-ne el valor venal en el moment de l'accident i complementar-lo amb un percentatge anomenat "valor d'afectació", perquè l'indemnitzin de forma correcta amb el valor de reposició d'un vehicle de característiques similars al que tenia en el moment de l'accident.

Vostè ha de saber que té dret a l'elecció lliure d'advocat.

NECESSITO UN ADVOCAT?

Sempre és convenient recórrer a un advocat que pugui obtenir amb facilitat els documents relatius al cas i que conegui el procediment i els tràmits que cal seguir; **és aconsellable que aquest professional sigui un advocat especialista en accidents de trànsit.**

Si vostè té un contracte d'assegurança (del propi vehicle) o una assegurança de defensa jurídica o multirisc, ha de comprovar els drets que li garanteix el contracte perquè l'assisteixi un advocat de la seva lliure elecció i assumeixi tots o una part dels honoraris.

El nostre consell és que en cas d'accident de trànsit amb lesions o mort contracti els serveis d'un advocat independent. Si així ho decideix, ho

ha de comunicar a la seva entitat asseguradora, la qual ha d'assumir els honoraris de conformitat amb la garantia que tingui contractada, ja que cada pòlissa té una cobertura diferent per assumir les despeses de l'elecció lliure d'advocat que vostè hagi exercit.

Vostè ha de saber que té dret a l'elecció lliure d'advocat, però ha de comprovar a la seva pòlissa quina és la cobertura econòmica que li cobriran o reintegraran per les despeses de l'advocat que vostè hagi triat.

Si vostè decideix contractar un advocat pel seu compte, han d'acordar, prèviament, els seus honoraris professionals, i és convenient que ho facin per escrit i especificant les condicions de la contractació.

Per regla general, els honoraris professionals (per exemple, del 10% al 15% de les indemnitzacions que s'obtenen) es liquiden a l'advocat una vegada vostè ha rebut la indemnització, però després d'aquest import podria tenir dret a reintegrar la cobertura que tingués contractada amb la seva entitat asseguradora per aquesta cobertura d'elecció lliure d'advocat.

En els procediments per delictes contra la seguretat del trànsit, també ha d'intervenir un procurador i cal establir els seus honoraris, però, en aquest tipus de procediment judicial, ha de demanar al seu advocat que reclami al causant de l'accident les costes de l'acusació particular, amb la qual cosa podria recuperar una part important dels honoraris de l'advocat i del procurador.

Per regla general, els honoraris professionals es liquiden a l'advocat una vegada vostè ha rebut la indemnització.

Tipus de judicis o de procediments penals i civils

EL JUDICI PENAL

Segons si s'ha comès una falta de lesions imprudents o un delictes, es tramitarà o bé un judici de faltes o bé un procediment abreujat, respectivament.

Els procediments abreujats es tramiten contra el conductor causant de l'accident si se'l considera responsable d'un delictes; en el nostre Codi penal, les penes són de presó i/o multa i/o privació del permís de conduir.

Quan es tramita un judici de faltes és perquè el conductor es considera únicament causant d'una imprudència lleu, i les penes són de multa i/o privació del permís de conduir.

L'atestat i la denúncia es presenten sempre davant el jutjat d'instrucció de guàrdia corresponent al lloc dels fets, i és aquest jutjat el que decideix, mitjançant acte judicial, si s'ha de tramitar un judici de faltes o un procediment abreujat. En qualsevol cas, al principi s'assigna un número de diligències prèvies per a la instrucció del procés i, posteriorment, el jutge decideix si tramita un judici de faltes o un procediment abreujat.

Contra la resolució del jutge, quan determina si el procediment ha de continuar com a judici de faltes o com a procediment abreujat, sempre es pot interposar recurs.

El judici de faltes es tramita i jutja al jutjat

d'instrucció, i el procediment abreujat es tramita i segueix al jutjat d'instrucció, i després depenent de la pena sol·licitada pel Ministeri Fiscal i per l'acusació particular, es jutja en un jutjat penal o a l'audiència provincial corresponent.

Si de les diligències penals incoades (diligències prèvies) es determina que no hi ha indicis suficients de delictes i, en el cas que s'hagi comès una falta de lesions imprudents, si vostè no ha presentat la denúncia corresponent en el termini establert (6 mesos), les actuacions s'arxivaran. En aquest cas, haurà de presentar la seva reclamació només per la via civil, per a la qual cosa té el termini d'un any des de la data de l'accident o des de la data de finalització de les diligències penals.

Als judicis de faltes no és necessària, però sí recomanable, l'assistència d'un advocat. Als procediments abreujats és imprescindible que comparegui amb advocat i un procurador en qualitat d'acusació particular.

EL JUDICI CIVIL

Les reclamacions d'indemnització, tant de danys materials com de danys personals, també es poden dur a terme a través de la jurisdicció civil. Cal tenir present que, en contra del que passa davant dels òrgans judicials penals, només es pot demanar indemnització, però no és possible demanar la imposició de multa ni de cap altre tipus de pena al causant de l'accident.

Hi ha diversos tipus de procediments civils per fer aquesta reclamació segons es segueixi un sistema de reclamació o altre i de la quantia de la indemnització que es demana. El judici verbal és per a les reclamacions que no excedeixen els 6.000 euros i el judici ordinari, per a les reclamacions que superen els 6.000 euros. Cal, en tots dos casos, la intervenció d'un advocat i d'un procurador.

Si la reclamació no supera els 900 euros, no cal a vostè que el defensi un advocat ni el representi un procurador, i pot formular la seva demanda emplenant uns impresos normalitzats que li facilitaran al jutjat corresponent.

VALORACIÓ DE LES INDEMNITZACIONS PER DANYS CORPORALS

Al nostre país és aplicable el barem d'indemnitzacions per accident de trànsit que es va publicar per primera vegada a la Llei 30/1995, modificada posteriorment per la Llei 34/2003.

Actualment, el barem vigent és el que preveu el Reial decret legislatiu 8/2004, de 28 d'octubre, pel qual s'aprova el text refós de la Llei sobre responsabilitat civil i assegurances en la circulació de vehicles de motor, reformat per la Llei 21/2007, publicada al BOE el dia 12 de juliol de 2007.

Cada any el barem s'actualitza amb el valor econòmic que ha de donar-se a les indemnitzacions per accident de trànsit i l'última actualització, del 2011, publicada al BOE núm. 23, de 27 de gener de 2011, estableix les quanties indemnitzatòries per dies d'hospitalització, dies impeditius, dies no impeditius i seqüeles; els diferents factors de correcció que es poden aplicar a les seqüeles; les indemnitzacions per mort i els factors de correcció que es poden aplicar a aquestes indemnitzacions.

L'atestat i la denúncia es presenten sempre davant el jutjat d'instrucció de guàrdia corresponent al lloc dels fets.

Qui pot denunciar?

- a** La víctima, si està en condicions de fer-ho, dins el termini màxim de 6 mesos des de la data de l'accident.
- b** En cas de menors d'edat, els seus representants legals.
- c** Si la víctima no està en condicions de poder formular denúncia, el familiar més proper i demanant que se'n doni trasllat al Ministeri Fiscal.
- d** En cas de defunció, els perjudicats per la mort (cònjuge, fills, pares, germans, etc.).

On denunciar?

Al jutjat de guàrdia de la localitat on s'hagi produït l'accident.

Termini per denunciar?

El termini és de sis mesos des de la data de l'accident si volem recórrer per la via penal i d'un any si hem de recórrer a la via civil.

Pot demanar qualsevol aclariment a Stop Accidentes, associació d'ajuda i orientació als afectats per accident de trànsit. No dubti a posar-se en contacte amb la nostra associació: tractarem d'assessorar-lo pel que fa als seus drets perquè pugui exercir-los i exigir al causant de l'accident les responsabilitats penals corresponents i reclamar els drets civils que li corresponguin a vostè i als seus familiars.

Catalunya Seu

Delegada: **Tony García Díaz**
 Dtra. i Coord.: **Marilina Ferrer Guasch**
 Assessora: **Ana María Campo de la Cruz**
 Consell de Cent, 474 bis entl. B - 08013 Barcelona
 Tel/fax: 932 454 048 / 932 700 362
 Mòbil Marilina: 647 820 450
 Mòbil Ana María: 635 411 333
 stopcataluna@stopaccidentes.org

Galícia Sede

Jeanne Picard Mahaut
 Avda. General Sanjurjo, 8, 1º Dcha. Local C - 15006 A Coruña
 Tel /fax: 981 289 368 / 667 309 450
 stopgalicia@stopaccidentes.org

Madrid Sede

Ana Galán de Miguel
 C/ Clara del Rey, 32, 1º B - 28002 Madrid
 Tel. 914 165 565 / 663 860 996
 stopmadrid@stopaccidentes.org

Almería

Diego Gutiérrez García
 C/ Marchales, 83 1º 1a - 04008 Almería
 Tel. 950 254 982 / 617 211 361
 stopalmeria@stopaccidentes.org

Aragón

Dolores Bernal / Miguel Bernal
 C/ San Lorenzo, 6-10, 1º B oficina 2 - 50001 Zaragoza
 Tel. 976 396 365 / 647 416 969
 stopzaragoza@stopaccidentes.org

Cantabria

Maribel Fernández Mata
 C/ Allendealagua, 37 A - 39700 Castro Urdiales (Santander)
 Tel. 942 865 036 / 608 876 044
 stopcantabria@stopaccidentes.org

Castilla

Rosario Gutiérrez
 C/ Plaza de la Universidad, 8 1º B - 47003 Valladolid
 Tel. 983 398 162 / 647 416 923
 stopcastilla@stopaccidentes.org

Granada

Angelines Villafranca Jiménez
 C/ Quevedo, 17 - 18230 Atarfe (Granada)
 Tel. 958 438 335 / 667 787 313
 stopgranada@stopaccidentes.org

La Rioja

Teodora Gutiérrez
 C/ Aragón 5 - 26540 Alfaro
 Tel. 941 180 795
 stoplariorja@stopaccidentes.org

Málaga

Maricarmen Corral Camarena
 C/ Gaucín, 30 1º 3ª - 29003 Málaga
 Tel. 952 321 944 / 635 037 580
 stopmalaga@stopaccidentes.org

Sevilla

Juan Aceituno Jarillo
 Av. de Tarazona, 200 B 218 - 41309 La Rinconada (Sevilla)
 Tel. 954 687 224 / 619 803 861
 stopandalucia@stopaccidentes.org

País Vasco

Rosa María Trinidad
 Pinondo Etxea: Pinondo Plaza, 1 - 48200 Durango (Bizkaia)
 Tel. 964 033 000 / 627 292 070
 stoppaisvasco@stopaccidentes.org

València

Presidenta: **Ana Novella**
 C/ Azcárraga, 34 puerta 8 - 46008 València
 Tel. 625 916 117 / 647 416 928
 stopvalencia@stopaccidentes.org

Telèfon d'atenció a les víctimes: 93 245 40 48
www.stopaccidentes.org
stopcataluna@stopaccidentes.org